การจัดอันดับ/ระดับมหาวิทยาลัย และการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก[1]

University Ranking/Rating And World University Ranking

โดย สุวิมล ว่องวาณิช

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่ผลิตและพัฒนากำลังคนระดับมันสมองของประเทศ การพัฒนามหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพสูงจึงเป็นเป้าหมายที่รัฐและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดเป็นภารกิจหลักที่สำคัญ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ต่อสาธารณชน ความพยายามในการพัฒนาคุณภาพของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาในรูปของการเปรียบเทียบแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นการจัดอันดับมหาวิทยาลัย (university ranking) การจัดระดับมหาวิทยาลัย (university rating) ภายในประเทศ/กลุ่มสาขา/ ทวีป หรือแม้แต่การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก (world university ranking) จึงเป็นแนวทางที่คาดหวังว่าจะทำให้มหาวิทยาลัยมีการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การจัดกลุ่มมหาวิทยาลัย (university classification) เป็นประเภทต่าง ๆ ตามเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดโดยสถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนลักษณะและธรรมชาติของมหาวิทยาลัยก็ถือว่าเป็นความพยายามที่จะทำให้สถาบันทางการศึกษามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถาบันตามทิศทางที่ต้องการ

บทความนี้จัดทำขึ้นเพื่อเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมาย ประโยชน์ และเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดอันดับ การจัดระดับ และการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก

ความหมาย

การจัดอันดับมหาวิทยาลัย (university ranking) เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของมหาวิทยาลัยในเชิงเปรียบเทียบ โดยมีการเรียงลำดับมหาวิทยาลัยจากที่มีคุณภาพสูงที่สุดจนถึงมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพต่ำกว่ามหาวิทยาลัยอื่นมากที่สุด มหาวิทยาลัยที่นำมาจัดอันดับอาจเป็นมหาวิทยาลัยทั้งหมดในประเทศนั้น ๆ หรือเป็นมหาวิทยาลัยทั้งหมดในสาขาวิชา หรือมหาวิทยาลัยทั้งหมดในทวีปที่ต้องการจัดอันดับ

การจัดระดับมหาวิทยาลัย (university rating) เป็นการให้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบคุณภาพของมหาวิทยาลัยที่มีระดับแตกต่างกันเป็นกลุ่ม ๆ โดยอาจจำแนกเป็น 5-6 กลุ่ม ภายในกลุ่มเดียวกันจะให้ข้อมูลที่แสดงถึงระดับคุณภาพที่ใกล้เคียงกันของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยจะไม่มีการจัดเรียงลำดับว่าในกลุ่มนั้นมหาวิทยาลัยใดอยู่ในอันดับดีกว่ากัน แต่สามารถระบุได้ว่ามหาวิทยาลัยมีคุณภาพแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม มหาวิทยาลัยที่นำมาจัดระดับอาจเป็นมหาวิทยาลัยทั้งหมดในประเทศนั้น ๆ หรือเป็นมหาวิทยาลัยทั้งหมดในสาขาวิชา การจัดระดับมหาวิทยาลัยจะให้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบคุณภาพระหว่างมหาวิทยาลัยที่มีความละเอียดน้อยกว่าการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก (world university ranking) เป็นการให้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบคุณภาพของมหาวิทยาลัย โดยมีการเรียงลำดับมหาวิทยาลัยจากที่มีคุณภาพสูงที่สุดจนถึงมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพต่ำกว่ามหาวิทยาลัยอื่นมากที่สุด มหาวิทยาลัยที่นำมาจัดอันดับเป็นมหาวิทยาลัยทั้งหมดในโลก มหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพอยู่ในอันดับต้น

---

[1] ส่วนหนึ่งของบทความนี้ได้ตัดตอนและเรียบเรียงจาก:
นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2541). การวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย.
สุวิมล ว่องวาณิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542). การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย ปี 2540-2542.

หรือจัดอยู่ในอันดับสูงของโลกถือว่าเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก (world-class university) เป็นมหาวิทยาลัยที่ได้มาตรฐานความเป็นเลิศระดับนานาชาติตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดโดยสถาบันที่ทำการจัดอันดับ

จะเห็นว่าการจัดอันดับ (ranking) และการจัดระดับ (rating) มหาวิทยาลัยมีความคล้ายกัน ทั้งสองแนวคิดต่างนำไปสู่วิธีการที่ใช้ในการเปรียบเทียบคุณภาพระหว่างมหาวิทยาลัย แต่ลักษณะข้อมูลที่ได้จะแตกต่างกัน การจัดอันดับเป็นการให้ข้อมูลในเชิงการแข่งขันระหว่างมหาวิทยาลัยมากกว่าการจัดระดับ เนื่องจากมีการเรียงลำดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยตามเกณฑ์ที่กำหนดทีละมหาวิทยาลัย แต่การจัดระดับมหาวิทยาลัยเป็นการเรียงระดับคุณภาพเป็นกลุ่มมหาวิทยาลัย ซึ่งน่าจะก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดลำดับต่ำน้อยกว่าการจัดอันดับ เนื่องจากยังมีมหาวิทยาลัยอื่นที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันเป็นเพื่อนสมาชิก

ความพยายามยกระดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกดูเหมือนว่าจะมีลักษณะที่คล้ายกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัย แต่มีระดับความเข้มที่มากกว่า เนื่องจากมุ่งเน้นความเป็นเลิศเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในโลก

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดอันดับ/ระดับมหาวิทยาลัย

เรื่องสำคัญที่ควรรู้คือแนวคิดของการจัดอันดับ/ระดับมหาวิทยาลัย และการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก มีประวัติความเป็นมาอย่างไร จะส่งผลกระทบอย่างไรต่อมหาวิทยาลัยที่ถูกจัด ในที่นี้ผู้เขียนจะนำเสนอประวัติความเป็นมาของการจัดอันดับและการจัดระดับไปพร้อมกัน เนื่องจากเป็นแนวคิดที่มีความใกล้เคียงกัน

ประวัติความเป็นมา

นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2541) ได้สังเคราะห์เอกสารและสรุปว่าการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีการดำเนินการและเผยแพร่เป็นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1910 โดย James McKeen Cattell ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ต่อมาในปี 1912 กระทรวงศึกษาธิการของประเทศสหรัฐอเมริกาได้รายงานข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในการผลิตบัณฑิต โดยแยกออกเป็น 5 กลุ่ม ผลการดำเนินงานครั้งนั้นก่อให้เกิดการประท้วงจากผู้บริหารอย่างมากมายจนต้องยกเลิกการนำเสนอรายงานดังกล่าว ในปี 1971 คณบดีของ Graduate Theological Union ที่ Berkley, California ได้เผยแพร่รายงานเรื่อง Graduate Education Religion: A Critical Appraisal โดยแบ่งคุณภาพของหลักสูตรออกเป็น 6 กลุ่ม และปี 1982 Edward B. Fiske ซึ่งเป็นบรรณาธิการด้านการศึกษาของ New York Times ได้จัดทำ New York Times Selective Guide to College โดยแบ่งมหาวิทยาลัยออกเป็น 5 กลุ่มตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านชีวิตทางสังคม และด้านคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในครั้งใดก็ตาม จะพบว่ามีเสียงสะท้อนที่ไม่ค่อยพอใจจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยที่ถูกจัดอันดับ (Webster, 1992)

ในปี 1988 นิตยสาร Business Week ได้จัดอันดับเฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีโปรแกรม MBA และในปี 1990 นิตยสาร Money ซึ่งจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดยให้ข้อมูลคุณค่าที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่ลงทุน การจัดอันดับของนิตยสาร 2 ฉบับนี้ค่อนข้างประสบความสำเร็จ ไม่ค่อยมีข้อโต้แย้งมากนัก สำหรับหน่วยงานที่มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่ค่อนข้างเป็นที่รู้จักกันดีในสหรัฐอเมริกาอีกแห่งหนึ่งได้แก่นิตยสาร U.S. News & World Report การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของนิตยสารนี้ไม่ปรากฏหลักฐานชัดว่าเริ่มเป็นครั้งแรกในปีใด แต่น่าจะเริ่มมาตั้งแต่ปี 1983 เพราะได้พบว่ามีการรายงานเกี่ยวกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัยด้านการศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นอาจกล่าวได้ว่านิตยสาร U.S. News & World Report มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลนี้ให้สาธารณชนได้ทราบ อย่างไรก็ตาม ผลการจัดอันดับของ U.S. News & World Report เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์มาก โดยเฉพาะจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยซึ่งไม่พอใจในข้อมูลที่รายงาน และยิ่งนิตยสารฉบับนี้มียอดจำหน่ายสูงถึง 2.3 ล้านฉบับในปี 1983 ในขณะที่ Business Week มียอดจำหน่ายเพียง 900,000 ฉบับในปี 1988 ก็ยิ่งทำให้มีปฏิกิริยาค่อนข้างมากต่อวิธีการที่ใช้ในการจัดอันดับ (Webster, 1992) จนแม้แต่มหาวิทยาลัย Stanford ก็ได้ออกมาเชิญชวนให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เปิดเผยข้อมูล

เกี่ยวกับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ให้เป็นที่ทราบกันแพร่หลายทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองได้พิจารณาตรวจสอบข้อมูลและใช้วิจารณญาณของตนเองในการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัย (Geraghty & Guernsey, 1997)

นอกจากในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วยังพบว่าประเทศอังกฤษก็มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัย เช่น The (London) Times Higher Education Supplement ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยในประเทศอังกฤษ ไอร์แลนด์ สก็อตแลนด์ และเวลส์ โดยแยกตาม 30 สาขาตั้งแต่ปี 1982-1988 การจัดอันดับนี้ไม่รวมสาขาแพทยศาสตร์และดนตรีเนื่องจากนักวิชาการใน 2 วิชาชีพนี้บอยคอร์ดการสำรวจนี้ และในประเทศแคนาดาก็ได้มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัย 46 แห่ง โดยนิตยสาร Maclean's magazine ในปี 1991 ในขณะที่ประเทศออสเตรเลียมีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดย GUG หรือ Good University Guides ซึ่งเผยแพร่โดย Australian Daily Newspaper Publishers

ในภูมิภาคเอเชียก็มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดยนิตยสาร Asiaweek โดยเริ่มจัดทำเป็นปีแรกในปี 1997 (ปัจจุบันไม่มีการดำเนินการแล้ว) ผลจากการรายงานการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของนิตยสาร Asiaweek เกิดขึ้นในทำนองเดียวกับประเทศอื่น ๆ นั่นคือ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ตลอดจนนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้สนใจออกมาวิจารณ์กันมากในวิธีการที่ใช้ในการจัดอันดับ โดยเฉพาะการรายงานผลในปีแรกได้มีการวิพากษ์กันมาก โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่าเป็นการจัดอันดับมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ทั้ง ๆ ที่นิตยสารมีข้อมูลของมหาวิทยาลัยหลายแห่งไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ซึ่งรวมถึงมหาวิทยาลัยของไทยด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับ

การจัดอันดับ/ระดับมหาวิทยาลัยมีเป้าหมายในการใช้ประโยชน์หลายประการขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากมหาวิทยาลัย ประโยชน์จากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยตามความคิดของ Webster (1992) มีหลายประการ อาทิเช่น ทำให้ผู้สมัครเข้ามหาวิทยาลัยมีข้อมูลเกี่ยวกับอันดับมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเลือกมหาวิทยาลัย ทำให้กลุ่มอาจารย์หรือนักแนะแนวในโรงเรียนมีข้อมูลให้การให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ทำให้หัวหน้าภาควิชาหรืออาจารย์ในภาควิชาหรือคณะได้รู้ถึงสภาพการดำเนินงานของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นผลิตผลด้านงานวิจัย ประสิทธิผลของนักศึกษา การมีผลงานที่ถูกอ้างอิง และระดับความมีชื่อเสียงของคณะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้มหาวิทยาลัยมีข้อมูลที่จะช่วยในการจัดสรรงบประมาณแก่คณะต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้บริหารได้รู้ถึงความสามารถของสถาบันของตนเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลว่าควรให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัยใด ทำให้รู้ว่าภาควิชาหรือคณะมีความเข้มแข็งในการผลิตบัณฑิตมากน้อยเพียงใด มีความก้าวหน้ากว่าเดิมหรือไม่ และทำให้หน่วยงานระดับภาควิชา คณะและมหาวิทยาลัยได้มีข้อมูลในการปรับปรุงการดำเนินงานของตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

สถาบันที่ทำการจัดอันดับ/ระดับมหาวิทยาลัย

สถาบัน/องค์กรสำคัญที่ทำการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีหลายแห่ง ทั้งนี้ลักษณะของการจัดประเภทของมหาวิทยาลัยจะมีความแตกต่างภายในแต่ละสถาบันที่ทำการจัดอันดับ สำหรับองค์กรที่มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชียซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทย คือ นิตยสาร Asiaweek (ดูรายละเอียดในตารางที่ 1)

Asiaweek ได้แบ่งกลุ่มการจัดอันดับออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มมหาวิทยาลัยที่เป็นสหสาขาวิชา (multi-diciplinary) และกลุ่มที่เน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (specialized science and technology) ในขณะที่ U.S. News & World Report จัดตามสภาพภูมิศาสตร์และตามระดับภูมิภาค/ระดับชาติ นอกจากนี้ยังจัดแบ่งตามสาขาวิชา เช่น การศึกษา นิติศาสตร์ แพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เป็นต้น มหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับในแต่ละปีมีประมาณ 1,400 กว่าแห่ง สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกามีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตร MBA (ปริญญาโทด้านการบริหารธุรกิจ) โดยนิตยสาร Business Week ในประเทศอังกฤษมีการจัดอันดับดัชนีคุณภาพงานวิจัยเรียกว่า Research Assessment Exercise (RAE) โดยจัดกลุ่มคุณภาพงานวิจัยออกเป็น 7 กลุ่ม ตามที่แต่ละสถาบันเสนอขอให้พิจารณาจัดกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดย Times Higher Education Supplement ที่จะจัดทำ University League Tables ทุกปี ส่วนการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก

ตารางที่ 1 สถาบัน/องค์กรที่ทำการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

สถาบัน/องค์กร	ประเทศ	ลักษณะการจัดกลุ่ม/สาขาที่จัด	จำนวนมหาวิทยาลัย	การเสนอ
Asiaweek	คำเนินการที่ฮ่องกง	จัดเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) Multi-disciplinary Schools (สหสาขาวิชา) (2) Specialized Science and Technology Schools (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)	78 แห่งในเอเชีย	ทุกปี (ปัจจุบันยกเลิกแล้ว)
U.S.News & World Report	สหรัฐอเมริกา	1. จัดแบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ ได้แก่ (1) national universities, (2) national liberal arts colleges, (3) regional universities, (4) regional liberal arts colleges โดย regional universities แบ่งตามภาคเหนือ ได้ ตะวันตก กลาง และตะวันตก 2. จัดตามสาขาวิชา ได้แก่ (1) แพทยศาสตร์ ธุรกิจ กฎหมาย การศึกษา และ วิศวกรรมศาสตร์ ผลการจัดอันดับจะเรียกว่า America's Best Colleges	1,400 แห่งในสหรัฐอเมริกา	ทุกปี
Business Week	สหรัฐอเมริกา	จัดอันดับเฉพาะ Business School ผลการจัดอันดับเรียกว่า The Best B-Schools	51 แห่ง	ทุก 2 ปี
Money	สหรัฐอเมริกา	จัดอันดับมหาวิทยาลัยที่ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าที่สุด (best value)	1,000 แห่ง	ทุกปี
Gourman Report	สหรัฐอเมริกา	จัดอันดับมหาวิทยาลัยประมาณ 11 สาขาวิชาใหญ่ ซึ่งมีสาขาย่อยประมาณ 100 สาขา	-	-
RAE (UK)	อังกฤษ	จัดกลุ่มคุณภาพงานวิจัยออกเป็น 7 กลุ่มตามระดับความเป็นเลิศของงานวิจัยซึ่งพิจารณาตามสาขาวิชาที่ทำวิจัยและระดับของความเป็นเลิศ(ระดับชาติหรือนานาชาติ)	ตามความต้องการของสถาบัน	ทุก 4 ปี
Times Higher Ed. Supplement	อังกฤษ	จัดอันดับมหาวิทยาลัย แล้วทำเป็น University League Tables	-	ทุกปี
Maclean's Magazine	แคนาดา	จัดประเภทเป็น 3 กลุ่ม (1) Medical/Doctoral category (มหาวิทยาลัยที่มีโปรแกรมแพทยศาสตร์และโปรแกรมปริญญาเอกและวิจัย) (2) Comprehensive category (มหาวิทยาลัยที่มีกิจกรรมวิจัยมาก มีโปรแกรมทางวิชาชีพทั้งระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา และ (3) Primarily undergraduate category (มหาวิทยาลัยที่สอนระดับปริญญาตรีเป็นหลัก มีโปรแกรมบัณฑิตศึกษาไม่มาก)	42 English-language univ. และ 9 French-language counterparts	ทุกปี
GUG	ออสเตรเลีย	จัดทำโดย Australian Daily Newspaper Publishers จัดกลุ่มมหาวิทยาลัยตามเกณฑ์ย่อย 5 ตัว เช่น ความมีชื่อเสียงหรือจำนวนนักศึกษา ในเกณฑ์ย่อยแต่ละตัว จะมีการจัดกลุ่มคุณภาพเป็น 5 ระดับ (5 ดาว) เช่น มีชื่อเสียงน้อยจนถึงมีชื่อเสียงมาก	มหาวิทยาลัย 40 แห่ง, 30 สาขาวิชา	ทุกปี
Shanghai Jiao Tong University	จีน	จัดทำโดย Institute of Higher Education ของ Shanghai Jiao Tong University เริ่มตั้งแต่ปี 2003 มีองค์ประกอบในการจัด 4 องค์ประกอบ 6 ตัวบ่งชี้ ทำเป็นประกาศเรียกว่า Academic Ranking of World Universities จัดอันดับมหาวิทยาลัย 500 แห่ง	มหาวิทยาลัยทั่วโลก	ทุกปี
Times Higher Ed. Supplement	อังกฤษ	การจัดอันดับของ The Times Higher Education Supplement เริ่มตั้งแต่ปี 2004 มีองค์ประกอบในการจัด 4 องค์ประกอบ 6 ตัวบ่งชี้ ทำประกาศเป็น The World's Top 200 Universities	มหาวิทยาลัยทั่วโลก	ทุกปี

ที่มา: Chuvej Chansa-ngavej (2540). Performance Indicators for Universities A Critical Evaluation. ในหนังสือรวมบทความการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ดัชนีวัดผลสำเร็จของมหาวิทยาลัย จัดโดยสมาคมศูนย์วิชาการไทย-ออสเตรเลีย วันที่ 12 มิถุนายน 2540 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวาณิช. (2541). การวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซเว่น พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด. และปรับข้อมูลบางส่วนให้ทันสมัยขึ้นจากการค้นทางอินเทอร์เน็ตเพิ่มเติม.

เริ่มในปี 2003 โดย Shanghai Jiao Tong University ของประเทศจีน และทำต่อเนื่องในปี 2004 และ 2005 สำหรับ The Times Higher Education Supplement ก็เริ่มทำการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกเป็นปีแรกในปี 2004 และทำต่อเนื่องในปี 2005

ในประเทศแคนาดา นิตยสาร Maclean ทำการจัดอันดับมหาวิทยาลัยทุกปีเช่นกัน โดยมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับมีจำนวน 42 แห่งที่เป็นมหาวิทยาลัยที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก และอีก 9 แห่งเป็นมหาวิทยาลัยที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาหลัก กลุ่มมหาวิทยาลัยจะมีการแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มมหาวิทยาลัยที่เน้นการผลิตบัณฑิตสาขาแพทยศาสตร์/ปริญญาเอก กลุ่มมหาวิทยาลัยที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษาและมีกิจกรรมการวิจัยมาก และกลุ่มมหาวิทยาลัยที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีเป็นหลัก

ประเทศออสเตรเลียมีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดย GUG หรือ Good University Guides ซึ่งเผยแพร่โดย Australian Daily Newspaper Publishers การจัดอันดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยของ GUG จะไม่เหมือนของสถาบันอื่นดรงที่ผลการประเมินจะรายงานในรูป มาตรประมาณค่า 5 ระดับ (5 ดาว) โดยมีเกณฑ์การตัดสินคุณภาพเป็นตัวย่อย ตัวย่อยแต่ละตัวจะบอกว่ามหาวิทยาลัยนั้นได้กี่ดาว ลักษณะการจัดอันดับคุณภาพของ GUG จะเป็นการประเมินค่าหรือระดับของมหาวิทยาลัย (rating) มากกว่าการจัดอันดับ (ranking)

องค์ประกอบที่ใช้ในการจัดอันดับ/ระดับมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงองค์ประกอบที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของสถาบัน/องค์กรที่ทำการจัดอันดับ โดยนำสถาบันที่สำคัญมาเปรียบเทียบ 7 สถาบัน คือ การจัดอันดับของ Asiaweek, U.S. News & World Report, Maclean's Magazine, Money, Gourman Report, The Times Higher Education Supplement และ Good University Guides (GUG) จากการศึกษาองค์ประกอบที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยพบว่ามีองค์ประกอบหลักซึ่งจำแนกได้เป็น 10 ด้าน ได้แก่

1. ความมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย (academic reputation)

2. นักศึกษา (student body) ประกอบด้วย ความเข้มงวดในการคัดเลือกนักศึกษา (คุณสมบัติของนักศึกษาที่จะรับ อัตราการรับ จำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียน) อัตราการคงอยู่ และ ผลผลิต (อัตราการสำเร็จการศึกษา การได้งานทำ)

3. อาจารย์ (faculty resources) ประกอบด้วย คุณลักษณะของอาจารย์ คุณภาพอาจารย์ อัตราส่วนนักศึกษา/อาจารย์ ขนาดชั้นเรียน คุณภาพการสอน เงินเดือนอาจารย์

4. ผลผลิตด้านงานวิจัย (research output)

5. ทรัพยากรทางด้านการเงิน (financial resources) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่จัดสรรให้นักศึกษา งบประมาณท้องสมุด เป็นต้น

6. หลักสูตร (curriculum)

7. การสนับสนุนจากศิษย์เก่า (alumni support)

8. การสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added)

9. การบริหารองค์กร (organization)

10. การให้บริการเพื่อเสริมวิชาการ (academic supporting services)

จากการพิจารณาองค์ประกอบที่ใช้ในการจัดอันดับในตารางที่ 2 พบว่าตัวบ่งชี้ที่อยู่ใน แต่ละองค์ประกอบมีความแตกต่างกันในรายละเอียด เช่น คุณสมบัติของนักศึกษาที่ Asiaweek จัดจะพิจารณาจากอันดับที่ของนักเรียนที่ได้รับขณะเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คะแนนสอบเข้ามหาวิทยาลัยจากการสอบคัดเลือกระดับชาติ แต่ของสหรัฐอเมริกาและแคนาดาซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกันพบว่า ในสหรัฐอเมริกา คะแนน SAT และ ACT เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของผู้สมัคร ในขณะที่ประเทศแคนาดาใช้เกรดเฉลี่ยจากชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นต้น สถาบันที่กำหนดตัวบ่งชี้แตกต่างไปจากสถาบันอื่น ๆ ค่อนข้างมาก คือ Good University Guides (GUG) ของประเทศออสเตรเลีย สถาบันนี้กำหนดตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับนักศึกษาแบบยืดหยุ่น และมีลักษณะที่ใช้ได้กับมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนระบบทางไกล

ตารางที่ 2 องค์ประกอบที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของสถาบัน/องค์กรที่ทำการจัดอันดับ

องค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับ	ASIAWEEK	U.S.NEWS & WORLD REPORT	MACLEAN	MONEY	GOURMAN	TIMES (THES)	GUG
1. Academic reputation	X	X	X				X
2. Student							
2.1 Student Selectivity							
2.1.1 Entry Requirement	X	X	X	X	X	X	X
2.1.2 Acceptance Rate	X	X					
2.1.3 enrolment	X	X	X	X	X	X	X
2.2 Retention		X	X				
2.3 Student output							
2.3.1 Graduation Rate		X	X	X			
2.3.2 Employment				X			
3. Faculty Resources							
3.1 Qualification	X	X	X	X			
3.2 Availability of Faculty	X	X		X		X	X
3.3 Class Size	X	X	X				
3.4 Teaching Quality					X	X	X
3.5 Quality of Faculty			X				
3.6 Salary	X	X					
4. Research output	X			X			X
5. Financial Resources							
5.1 Expenditures	X	X	X		X		
5.2 Library	X		X	X	X	X	X
5.3 Other Facilities	X						
5.4 Fee							X
6. Curriculum					X		X
7. Alumni Support		X	X				
8. Value Added		X					
9. Organization					X		X
10. Academic Supporting Services					X	X	

ที่มา: นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวาณิช. (2541). *การวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย.* กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซเว่น พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

ในด้านอัตราการรับนักศึกษานั้น Asiaweek ให้ความสำคัญกับตัวบ่งชี้ตัวนี้เหมือนกับ U.S. News & World Report รวมทั้งตัวบ่งชี้เกี่ยวกับอัตราของนักศึกษาที่ลงทะเบียนจริงด้วย แต่ที่ Asiaweek ไม่มีคือตัวบ่งชี้อัตราการคงอยู่ของนักศึกษา อัตราการสำเร็จการศึกษา อัตราการได้งานทำ เป็นต้น

ด้านอาจารย์ ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการบ่งบอกถึงคุณภาพอาจารย์ของ Asia week และ U.S. News & World Report จะคล้ายกัน คือพิจารณาจากคุณวุฒิอาจารย์วุฒิปริญญาโทและเอก (วุฒิ Ph.D.) อัตราส่วนนักศึกษาต่ออาจารย์ ขนาดชั้นเรียน เงินเดือนที่ให้แก่อาจารย์ แต่ของ Asiaweek ไม่มีการให้คะแนนการประเมินคุณภาพการสอนเหมือนที่ Gourman, Times และ GUG กำหนด ตัวบ่งชี้ที่ Asiaweek กำหนดต่างออกไปจากสถาบันอื่นคือผลผลิตด้านการวิจัย ตัวบ่งชี้นี้จะไม่ปรากฏในการจัดอันดับของสถาบันอื่น ยกเว้นของ GUG นอกจากนี้ยังพบว่าตัวบ่งชี้ที่ Asiaweek ไม่ได้กำหนดคือการได้รับการสนับสนุนจากศิษย์เก่า ซึ่งตัวบ่งชี้นี้ปรากฏใน U.S. News & World Report และ Maclean

ด้านทรัพยากรทางด้านการเงิน พบว่า Asiaweek กำหนดตัวบ่งชี้ที่มีความคล้ายคลึงกับของ U.S. News & World Report และ Maclean ตัวบ่งชี้ของ Maclean ให้ความสำคัญกับงบประมาณเพื่อห้องสมุดมากกว่าสถาบันอื่น สำหรับของ Asiaweek จะให้ความสำคัญกับการให้บริการด้านการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต อีเมล คอมพิวเตอร์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก

แนวคิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก (world-class university) เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ เริ่มมีการนำเสนอแนวคิดในบทความมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 และเป็นที่น่าสนใจคือบทความที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เริ่มมาจากนักวิชาการของประเทศจีน ฮ่องกง สิงคโปร์ โดยมีนักวิชาการจากประเทศทางตะวันตก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการทำความเข้าใจในความหมาย การกำหนดคุณลักษณะของมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก และการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก ผลการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า มีแนวคิดที่หลากหลายเกี่ยวกับการนิยามลักษณะของมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก โดยนักวิชาการที่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการอุดมศึกษา และเท่าที่ปรากฏมีหน่วยงานที่ทำการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก 2 สถาบัน/องค์กร คือ สถาบันอุดมศึกษาของ Shanghai Jiao Tong University และ The Times Higher Education Supplement สาระในส่วนนี้จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก (ผู้เขียนจะใช้คำว่ามหาวิทยาลัยโลกในความหมายเดียวกัน) ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับ และประโยชน์ที่ได้จากการจัดอันดับ

ลักษณะของมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก

Wang (2001) ศาสตราจารย์ของ Beijing Normal University ประเทศจีน ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาว่าต้องมีลักษณะ 4 ประการ คือ (1) เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นนานาชาติอย่างแท้จริง อันเป็นเหตุจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายทั่วโลก ทำให้ความรู้มีความเป็นนานาชาติมากขึ้น (2) เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดกว้าง โปร่งใส มีความเป็นอิสระ ที่พร้อมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเท่าเทียมกัน และพร้อมเปิดรับโลกภายนอกที่ต้องรับใช้สังคม มีอิสระเสรีในการสร้างและส่งผ่านความรู้ (3) เป็นมหาวิทยาลัยที่ต้องมีจิตวิญญาณเชิงวิพากษ์ เพื่อให้เกิดความคิดและความรู้ใหม่ ๆ และ (4) เป็นมหาวิทยาลัยที่รวมทุกอย่างที่สนองความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้มหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกยังต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่มีการกำกับดนเอง มีเสรีภาพทางวิชาการ มีความเป็นผู้นำทางประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม Wang ก็ชี้ให้เห็นว่าความพยายามพัฒนาสถาบันให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกตามแนวคิดตะวันตก อาจทำให้เกิดปัญหาสมองไหลออกนอกประเทศ เพราะจะยิ่งทำให้อาจารย์ในประเทศกำลังพัฒนาไหลออกไปทำงานในประเทศซีกโลกตะวันตกมากขึ้น และหากจะทำให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งรวมที่สนองความต้องการของผู้เรียนทุกอย่าง ก็จะมีปัญหาตามมาเกี่ยวกับทรัพยากร ค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถจัดหาได้เพียงพอ ถ้าต้องการให้มีบรรยากาศของการวิพากษ์ ก็ต้องระวังเรื่องเสถียรภาพทางสังคมและการพัฒนาประเทศ และเมื่อต้องการเป็นมหาวิทยาลัยที่มีการกำกับดนเอง มีเสรีภาพทางวิชาการ ก็จะพบปัญหาว่า

ประเทศที่กำลังพัฒนาไม่ได้มีวัฒนธรรมหรือประเพณีในเรื่องประเภทนี้ แต่ไม่ว่าจะมีปัญหาใดก็ตาม มหาวิทยาลัย รัฐบาล และประชาชนต้องเรียนรู้ที่จะสร้างแนวคิดใหม่ร่วมกัน

Altbach (2003) ศาสตราจารย์ด้านการอุดมศึกษาและผู้อำนวยการศูนย์อุดมศึกษานานาชาติของ Boston College เห็นว่าเป็นการยากที่จะนิยามความหมายของมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก แต่ก็ได้ให้ความหมายของคำว่า "ระดับโลก" ตามพจนานุกรมว่า หมายถึง "การอยู่ในอันดับสูงสุดของโลก, การได้มาตรฐานความเป็นเลิศระดับสากล" (ranking among the foremost in the world; of an international standard of excellence) Altbach ได้ระบุลักษณะของมหาวิทยาลัยที่สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติว่าต้องมีคุณสมบัติ 6 ประการ คือ (1) ความเป็นเลิศด้านการวิจัย (2) อาจารย์มีความเป็นเลิศ มีความมั่นคงในอาชีพ เงินเดือนและผลตอบแทนเหมาะสม (3) มีเสรีภาพทางวิชาการและมีบรรยากาศที่เสริมสร้างปัญญา (4) มีเสรีภาพในการติดตามค้นหาความรู้ (5) มีมาตรฐานการปกครองตนเองภายในที่ดี เช่น การรับนักศึกษา การกำหนดหลักสูตร การกำหนดทิศทางด้านงานวิชาการของสถาบัน และ (6) ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐอย่างสม่ำเสมอ Altbach เห็นว่าแนวคิดของมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกสะท้อนถึงปทัสถาน และคุณค่าของสถาบันวิชาการที่เน้นการวิจัยของโลก โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศทางยุโรปตะวันตก ความคิดนี้มีรากฐานมาจากมหาวิทยาลัยวิจัยของเยอรมนีที่เด่นมากในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 มีการยอมรับแนวคิดนี้ในสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และประเทศอื่น ๆ อีกหลายประเทศ แต่นักจิตวิทยาสังคมชาวอเมริกันชื่อ Riesman (อ้างถึงใน Altbach, 2003) ก็ได้สังเกตเห็นว่ามหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่จะพยายามพัฒนาตนเองตามแบบมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด เบิร์กเลย์ หรือมหาวิทยาลัยวิจัยอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งอาจมีเป้าหมายและแนวคิดการพัฒนาที่ต่างกัน ดังนั้นสถาบันต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องประเมินความต้องการจำเป็น ประเมินทรัพยากร และสำรวจความสนใจของตนเองอย่างระมัดระวังก่อนที่จะเตรียมตัวสร้างตนเองเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก แม้ว่าการเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกจะต้องมีการแข่งขันกับมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในโลก และต้องการพัฒนาตนเองให้เป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ในจุดสูงสุด แต่ในสภาพจริงที่มหาวิทยาลัยมีความแตกต่างกันทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และชุมชนท้องถิ่น ธรรมชาติของการปฏิบัติงานทางวิชาการอาจแตกต่างกันเมื่อสัมพันธ์กับบริบทที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ของมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกทำให้เห็นความสำคัญของมาตรฐานทางวิชาการ และการปรับปรุงบทบาทของมหาวิทยาลัยในสังคม วิธีการพัฒนาสถาบันให้เหมาะกับระบบการศึกษาภายในประเทศและในระดับโลก

Fong ผู้อำนวยการศูนย์ Wee Kim Wee Center ของ Singapore Management University และ Lim ศาสตราจารย์ด้าน corporate strategy and international business ของมหาวิทยาลัย Michigan-Ann Arbor ได้เขียนบทความแสดงทัศนะเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการเป็นมหาวิทยาลัยที่ยิ่งใหญ่ของประเทศเล็ก ๆ และกำลังพัฒนา (Fong & Lim, 2003) ว่าต้องให้ความสำคัญกับความเป็นท้องถิ่นและวัฒนธรรมของประเทศที่มหาวิทยาลัยนั้นตั้งอยู่ เนื่องจากผลงานวิจัยหรืองานวิชาการที่มีการเผยแพร่ในวารสารที่มีชื่อเสียงระดับสากลอาจใช้ไม่ได้เสมอไปกับบางวัฒนธรรมและบางท้องถิ่น การสร้างความสมดุลระหว่างมาตรฐานระดับโลก (global standards) และความต้องการของท้องถิ่น (local needs) จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาด้วยในการสร้างมหาวิทยาลัยที่ยิ่งใหญ่สำหรับประเทศกำลังพัฒนา

Knight (2003) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก โดยโยงกับลักษณะของความเป็นนานาชาติ (internationalization) มีการให้นิยามเกี่ยวกับความเป็นนานาชาติว่า คำนี้ไม่ใช่คำใหม่ มีการใช้มาเป็นเวลานับศตวรรษแล้วในสายรัฐศาสตร์ แต่นำมาใช้ทางการศึกษาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 และในทศวรรษที่ 1990 มีการใช้คำว่า การศึกษาเปรียบเทียบ โลกศึกษา และพหุวัฒนธรรมศึกษา ปัจจุบันซึ่งอยู่ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 21 เริ่มมีการใช้คำที่สัมพันธ์กันคือ transnational education, borderless education, cross-border education โดยคำว่าการศึกษาไร้พรมแดน ปรากฏครั้งแรกที่ประเทศออสเตรเลียและสหราชอาณาจักรในปี 2000 ซึ่งเป็นยุคที่การศึกษาทางไกลหรือการเรียนรู้ผ่านอิเล็กทรอนิกส์ มีความก้าวหน้าอย่างมากจนพรมแดนทางภูมิศาสตร์ไม่ได้เป็นอุปสรรคกั้นการเรียนรู้ของมนุษย์ สำหรับยุคปัจจุบันนี้ Knight ได้ให้คำนิยามใหม่กับคำ "ความเป็นนานาชาติ (internationalization) ระดับชาติ ภาค และสถาบัน" ว่าหมายถึง

กระบวนการบูรณาการมิติของชาติ วัฒนธรรม และโลก หรือประเทศต่าง ๆ ให้เป็นจุดมุ่งหมาย การปฏิบัติ หรือการให้การศึกษาหลังจบชั้นมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกจึงจำเป็นต้องมีคุณสมบัติของความเป็นนานาชาติรวมอยู่ด้วย หรือที่จรัส สุวรรณเวลา (2548) ใช้เทียบเคียงกับคำว่า "ความเป็นระดับนานาชาติ" (international class)

Mohrman (2005) ผู้อำนวยการศูนย์ Hopkins-Nanjing Center ของ Paul H. Nitze School of Advanced International Studies แห่งมหาวิทยาลัย Johns Hopkins University ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกของนักวิชาการต่าง ๆ หลายคน โดยกล่าวถึงแนวคิดของ King ซึ่งมีตำแหน่งเป็นรองอธิการบดี (vice chancellor) ของ Chinese University of Hong Kong ว่า ลักษณะของมหาวิทยาลัยระดับโลกมี 3 ประการ คือ (1) อาจารย์มีการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารชั้นนำในสาขาวิชานั้น ๆ (2) โครงสร้างของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความเป็นนานาชาติโดยเนื้อแท้ และ (3) ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถทำงานได้ทั่วโลก และ Mohrman (2005) ยังกล่าวถึงแนวคิดของ Simmons อธิการบดีของ Brown University ที่เขียนบทความตีพิมพ์เรื่อง "How to Make a World-Class University" ใน South China Morning Post ฉบับวันที่ 18 เดือนมกราคม ปี 2003 ว่า มหาวิทยาลัยชั้นเลิศต้องมีรากฐานของวัฒนธรรมทางสังคมที่มหาวิทยาลัยนั้นตั้งอยู่ ต้องมีการช่วยเหลือสังคมตามเป้าหมายเฉพาะของสถาบัน ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถภาพของนักวิชาการในการสร้างงาน ซึ่งอาจยังไม่เกิดประโยชน์หรือใช้ได้ในทันที มหาวิทยาลัยที่ยิ่งใหญ่ต้องไม่คิดแต่ประโยชน์ที่ได้รับในช่วงเวลาที่ตนเองอยู่เท่านั้น แต่ต้องมีการเตรียมการเพื่ออนาคตด้วย

University of Leeds (2005) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษได้กำหนดจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยที่จะเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกไว้ 2 ประการ คือ (1) เป็นมหาวิทยาลัยเน้นวิจัยเพื่อพัฒนาบัณฑิตและนักวิชาการที่ส่งผลกระทบสูงต่อสังคมโลก และ (2) เป็นมหาวิทยาลัยที่สร้างความรู้ พัฒนาความรู้ให้ก้าวหน้า และเผยแพร่ความรู้ที่ส่งผลกระทบสูงต่อสังคมโลก ทั้งนี้ลูกค้าของมหาวิทยาลัยที่จะต้องสนองตอบความต้องการมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้สนับสนุนการวิจัย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มหาวิทยาลัยจะต้องสร้างงานวิจัยที่ให้คำตอบประเด็นสำคัญทางสังคม มีบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญ เป็นผู้นำในสาขาซึ่งเป็นที่รู้จักระดับโลก เป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงด้านการวิจัยระดับนานาชาติ และกลุ่มที่ 2 นักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มหาวิทยาลัยจะต้องสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักด้านการให้บริการการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก และการเรียนการสอนจากบุคลากรที่มีความรู้ระดับชั้นนำ มีความเป็นเลิศด้านการสร้างโอกาสการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษา มีการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย

มหาวิทยาลัยจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ต้องมีการดำเนินงานในประเด็นหลักดังต่อไปนี้ (1) การพัฒนาส่งเสริม และเผยแพร่ผลงานของมหาวิทยาลัยระดับนานาชาติ (2) การเพิ่มการรับนักศึกษานานาชาติ (3) การพัฒนาความเป็นเลิศด้านการวิจัยให้เป็นผู้นำระดับโลก (4) การสร้างงานวิจัยเพื่อความเป็นเลิศระดับโลกในทุกสาขาวิชา (5) การนำความเป็นเลิศด้านการวิจัยสู่โอกาสการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนที่เก่งให้มาเข้าเรียน จัดการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการวิจัย ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในโครงการวิจัยระดับนานาชาติที่อยู่ชั้นแนวหน้า (6) การจัดสรรเวลาให้บุคลากรมีเวลาพัฒนางานด้านวิชาการหรืองานวิจัย โดยลดภาระงานบริหาร (7) การจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ด้วยวิธีการที่ท้าทาย ผู้เรียนสามารถเรียนรู้วิธีการสร้างความรู้ใหม่ (8) การจัดประสบการณ์ที่ดีเลิศแก่ผู้เรียน (9) การสร้างมหาวิทยาลัยที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงหรือได้ประโยชน์จากบริการต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดให้ (10) ความเข้าใจและสนองตอบต่อความคาดหวังของนักศึกษา นอกจากนี้ University of Leeds ยังกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อปรับปรุงประสิทธิผลการดำเนินงาน โดยใช้ความเป็นหุ้นส่วนเพื่อเพิ่มมูลค่า จัดสิ่งอำนวยความสะดวกระดับชั้นนำ ปรับระบบและกระบวนการบริหารจัดการ บริหารการปฏิบัติงานและความเสี่ยง มีการวางแผนที่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุน เพิ่มรายได้จากการวิจัย เพิ่มรายได้เพื่อลงทุนเพื่ออนาคต เข้าใจและบริหารจัดการการลงทุน บริหารจัดการทรัพยากร พัฒนาวัฒนธรรมการวิจัยระดับนานาชาติ สร้างทักษะความเป็นผู้นำ สร้างความมั่นใจด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิผลและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของคุณค่าหรือสิ่งที่มหาวิทยาลัยได้พัฒนาขึ้นในทุกระดับ ใช้วิธีการ

เชิงรุกในการดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถ ทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้การทำงานเป็นทีม

โดยที่โลกปัจจุบันเป็นโลกแบบความรู้ไร้พรมแดน การสร้างมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกจึงต้องดึงบุคลากรชั้นนำของโลก ทั้งตัวอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนและตัวนักศึกษาที่มีความสามารถเข้ามาเรียนในสถาบัน การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยชั้นนำจึงต้องนำมิติของความเป็นนานาชาติ วัฒนธรรมสากล เข้ามาบูรณาการกับการสอน การวิจัย และการทำหน้าที่บริการของสถาบัน ความสามารถในการแข่งขันของมหาวิทยาลัยในระดับโลกจึงมิใช่แข่งกันเฉพาะองค์ประกอบที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเน้นที่ชื่อเสียงมหาวิทยาลัย คุณภาพนักศึกษา อาจารย์ ผลผลิตด้านงานวิจัย ทรัพยากรทางด้านการเงิน หลักสูตร การสนับสนุนจากศิษย์เก่า การสร้างมูลค่าเพิ่ม การบริหารองค์กร และการให้บริการเพื่อเสริมวิชาการ แต่ยังต้องเพิ่มในส่วนของความเป็นนานาชาติของอาจารย์และนักศึกษา ซึ่งหมายถึงผลผลิตทางวิชาการต้องมีการอ้างอิงได้ในระดับสากล และส่งผลกระทบอย่างสูงต่อสังคมทั้งระดับภาค ระดับชาติ และระดับโลก

จากแนวคิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าลักษณะของมหาวิทยาลัยระดับโลกมีหลายประเด็นที่ต้องพิจารณา ประการแรก ต้องมีการพิจารณาเกี่ยวกับความหมายของคำว่า มาตรฐานระดับสากล/โลก โดยควรคำนึงถึงสิ่งที่มหาวิทยาลัยได้ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นด้วย มิใช่คำนึงถึงมาตรฐานตามนิยามที่กำหนดจากบริบทของค่ายตะวันตกเพียงอย่างเดียว เนื่องจากสิ่งที่ยอมรับว่าได้มาตรฐานอาจจะเหมาะสมกับบางบริบท ไม่สามารถใช้ได้กับบริบทอื่นที่แตกต่างออกไป ประการที่สอง การกำหนดให้ผลงานวิจัยเป็นตัวบ่งชี้ความเป็นมาตรฐานระดับโลก เนื่องจากเป็นผลงานที่แสดงถึงการเสาะแสวงหาความรู้จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่นำมาสู่การพัฒนาสังคมและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับมวลมนุษยชาติ ทำให้สถาบันที่ต้องการติดอันดับโลกต้องเร่งพัฒนาคุณภาพของงานวิจัยของตนเองให้เป็นที่อ้างอิงได้ แต่งานวิจัยที่มีคุณภาพที่อ้างอิงได้อาจจะใช้ไม่ได้กับทุกบริบทของสังคม ประการที่สาม การพิจารณาคุณภาพของมหาวิทยาลัยจากผลผลิตของสถาบันที่สำเร็จออกไป ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากลหรือระดับโลก เนื่องจากโลกยุคปัจจุบันเป็นโลกไร้พรมแดน การแพร่กระจายของข่าวสาร สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบถึงกันทั่วโลก ผลผลิตของสถาบันจึงต้องได้มาตรฐานระดับนานาชาติที่มีบทบาทร่วมกันต่อการพัฒนาสังคมโลก ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นปัญหาอุปสรรคของประเทศที่ประชาชนยังมีข้อจำกัดด้านภาษาที่สอง

สถาบันที่ทำการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก

สถาบันที่ทำการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก และมีการประกาศอันดับของมหาวิทยาลัยเท่าที่ปรากฏมีอยู่ 2 สถาบัน คือ สถาบันอุดมศึกษาของ Shanghai Jiao Tong University ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003 และการจัดอันดับโดย The Times Higher Education Supplement ซึ่งเคยจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศแถบยุโรป และหันมาจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2004 รายละเอียดของการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกมีดังนี้

การจัดอันดับของ Shanghai Jiao Tong University

ในปี ค.ศ. 2003 สถาบันอุดมศึกษา (Institute of Higher Education) ของ Shanghai Jiao Tong University ได้ทำการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกในเชิงวิชาการ (academic ranking of world universities) สำหรับให้สาธารณชนได้รับรู้ โดยเห็นว่าการใช้เกณฑ์ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยอย่างเดียวเป็นตัววัดเชิงคุณภาพ ไม่สามารถระบุได้เป็นตัวเลขเชิงปริมาณ ยิ่งมีมหาวิทยาลัยที่ต้องเปรียบเทียบมากทั่วโลก ยิ่งเป็นการยากที่จะหาข้อมูลมาเปรียบเทียบ ดังนั้นในช่วงประมาณปี 2001-2002 มหาวิทยาลัย Shanghai Jiao Tong จึงตัดสินใจจะจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกโดยการประเมินเชิงวิชาการจากงานวิจัยของอาจารย์ และเริ่มมีการจัดอันดับในปี ค.ศ. 2003 เรียกว่า "Academic Ranking of World Universities-2003" เกณฑ์ที่ใช้ในการจัดอันดับปรากฏในตารางที่ 3 โดยเกณฑ์แต่ละตัวมีน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 100 คะแนน มหาวิทยาลัยที่มีอันดับสูงสุดจะได้คะแนนเต็ม 100 คะแนน และมหาวิทยาลัยอื่นที่มีอันดับตามมาจะมีคะแนนที่คิดเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์จากมหาวิทยาลัยอันดับแรก ต่อมาในปี 2004-2005 มีการปรับตัวบ่งชี้ที่ใช้จัดอันดับดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกปี 2003, 2004 และ 2005

2003			2004-2005			
ตัวย่อ	ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก	องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ตัวย่อ	น้ำหนัก
Nobel	รางวัลโนเบลในสาขาฟิสิกส์ เคมี การแพทย์ และเศรษฐศาสตร์	20%	คุณภาพของการศึกษา	ศิษย์เก่าที่ได้รางวัลโนเบลและเหรียญรางวัลในสาขาวิชาต่างๆ	Alumni	10%
HiCi	นักวิจัยที่ได้รับการอ้างอิงสูงใน 21 กลุ่มสาขาวิชา	20%	คุณภาพของอาจารย์	นักวิจัยที่ได้รับการอ้างอิงใน 21 กลุ่มสาขา	HiCi	20%
				อาจารย์ในสถาบันที่ได้รับรางวัลโนเบลและเหรียญรางวัลในสาขาวิชาต่าง ๆ	Award	20%
N&S	บทความตีพิมพ์ใน Nature and Science	20%	ผลผลิตด้านวิจัย	บทความตีพิมพ์ใน Nature and Science	N&S	20%
SCI	บทความใน Science Citation Index-expanded and Social Science Citation Index	20%		บทความใน Science Citation Index-expanded and Social Science Citation Index	SCI	20%
Perform - ance per faculty	ผลงานวิชาการต่ออาจารย์	20%	ขนาดสถาบัน	ผลงานวิชาการเทียบตามขนาดของสถาบัน	Size	10%
	รวม	100%		รวม		100%

* สถาบันที่เน้นด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ไม่สามารถกำหนดคะแนนตามตัวบ่งชี้ N&S ได้ ให้นำน้ำหนักคะแนนไปรวมกับตัวบ่งชี้อื่น

ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกในปี 2004 และ 2005 ของ Shanghai Jiao Tong University ดังปรากฏในตารางที่ 3 มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การได้รับรางวัลโนเบลของศิษย์เก่า (2) คุณภาพของอาจารย์ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ 2 ตัว ได้แก่ การได้รางวัลโนเบลของอาจารย์ และการได้รับการอ้างอิงจากบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ (3) ผลผลิตด้านงานวิจัย ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 2 ตัว ได้แก่ จำนวนบทความที่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารด้าน Nature and Science และจำนวนบทความที่ปรากฏในดัชนีอ้างอิงทาง Nature and Science (4) ผลงานทางวิชาการ ซึ่งพิจารณาจากคะแนนที่ได้รับจากตัวบ่งชี้ที่กล่าวทั้งหมดเมื่อปรับเทียบตามขนาดของสถาบัน รวมตัวบ่งชี้ทั้งหมดมีจำนวน 6 ตัวบ่งชี้ แต่ละตัวบ่งชี้มีน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 10%, 20%, 20%, 20%, 20%, และ 10% ตามลำดับ องค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้และน้ำหนักคะแนนที่ใช้ในปี 2004-2005 จะแตกต่างจากปี 2003 เล็กน้อย โดยในปี 2004-2005 มีการกำหนดชื่อองค์ประกอบ และมีเพิ่มตัวบ่งชี้ในองค์ประกอบคุณภาพของอาจารย์ จัดกลุ่มตัวบ่งชี้เกี่ยวกับผลผลิตด้านการวิจัยให้อยู่ใต้องค์ประกอบเดียวกัน ในปี 2003 มีตัวบ่งชี้จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ ส่วนในปี 2004-2005 มีตัวบ่งชี้จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้การได้รางวัลโนเบลของศิษย์เก่า และผลงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัยมีน้ำหนักลดลงอย่างละ 10% เพื่อนำไปเพิ่มให้ตัวบ่งชี้การได้รางวัลโนเบลของอาจารย์ ในองค์ประกอบด้านคุณภาพของอาจารย์

สำหรับนิยามของตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีความหมายและมีการให้คะแนนดังรายละเอียดต่อไปนี้

Alumni จำนวนศิษย์เก่าของสถาบันที่ได้รางวัลโนเบลหรือเหรียญรางวัลต่าง ๆ ศิษย์เก่าในที่นี้นิยามว่าเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก การให้น้ำหนักแตกต่างกันตามช่วงเวลาที่ได้รับปริญญาบัตร น้ำหนัก 100% สำหรับศิษย์เก่าที่ได้รับปริญญาในช่วงปี 1991-2000 90% สำหรับศิษย์เก่าที่ได้รับปริญญาในช่วงปี 1981-1990 80% สำหรับศิษย์เก่าที่ได้รับปริญญาช่วงปี 1971-1980 และเรียงลงมาตามลำดับจนถึง 10% สำหรับศิษย์เก่าที่ได้รับปริญญาในปี 1901-1910 ถ้ามีผู้ได้รับรางวัลสำเร็จการศึกษาหลายระดับการศึกษาในสถาบันนั้น ๆ สถาบันนั้นจะได้รับการนับคะแนนเพียงครั้งเดียว

Award จำนวนบุคลากรในสถาบันที่ได้รับรางวัลโนเบลในสาขาฟิสิกส์ เคมี การแพทย์ และเศรษฐศาสตร์ และเหรียญรางวัลในสาขาคณิตศาสตร์ บุคลากรในที่นี้นิยามว่าเป็นผู้ที่ทำงานในสถาบันในช่วงที่ได้รับรางวัล การให้น้ำหนักต่างกันตามช่วงระยะเวลาของการได้รางวัล 100% สำหรับผู้ได้รางวัลในช่วงปี 2001-2003 90% สำหรับผู้ได้รางวัลในช่วงปี 1991-2000 80% สำหรับผู้ได้รางวัลในช่วงปี 1981-1990 70% สำหรับผู้ได้รางวัลในช่วงปี 1971-1980 และเรียงลงมาตามลำดับจนถึง 10% สำหรับผู้ได้รางวัลในช่วงปี 1911-1920 ถ้าผู้ได้รางวัลทำงานในหลายสถาบัน แต่ละสถาบันจะได้คะแนนแบบแบ่งส่วนกัน ถ้ารางวัลโนเบลนั้นมีผู้ได้รางวัลร่วมกันให้แบ่งกันตามส่วนของรางวัล

HiCi. จำนวนนักวิจัยที่ได้รับการอ้างอิงสูงสุดใน 21 สาขาวิชา ในกลุ่มวิชา life science การแพทย์ ฟิสิกส์ วิศวกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยมีการอ้างอิงสูงสุดในช่วงปี 1981-1999 (ดูนิยามของกลุ่มวิชา และวิธีการโดยละเอียดใน website ของ Institute of Scientific Information.

N&S จำนวนบทความที่ตีพิมพ์ใน Nature and Science ระหว่างปี 1999 - 2003 โดยมีการให้คะแนนแยกตามลำดับของสถาบันของผู้เขียน น้ำหนัก 100% สำหรับสถาบันของผู้เขียนคนแรก 50% สำหรับสถาบันของผู้เขียนคนแรก (หรือให้กับสถาบันของคนที่สองถ้าผู้เขียนคนแรกมาจากสถาบันเดียวกับคนที่สอง) 25% สำหรับสถาบันของผู้เขียนคนต่อมา และ ให้น้ำหนัก 10% สำหรับสถาบันของผู้เขียนอื่น ตัวบ่งชี้นี้ให้เฉพาะงานเขียนในรูปของบทความเท่านั้น

SCI จำนวนบทความที่มีการอ้างอิงใน Science Citation Index-expanded and Social Science Citation Index ในปี 2003 ตัวบ่งชี้นี้ให้เฉพาะงานเขียนในรูปของบทความเท่านั้น

Size คะแนนรวมทั้งหมดของตัวบ่งชี้ทั้ง 5 ตัวที่กล่าวมาหารด้วยจำนวน FTE ของอาจารย์ (full-time equivalent academic staff) ถ้าจำนวนอาจารย์ของสถาบันของประเทศนั้น ๆ ไม่มี จะใช้คะแนนรวมของตัวบ่งชี้ทั้ง 5 ตัว สำหรับการจัดอันดับในปี 2004 จำนวน FTE ของอาจารย์ได้รับจากสถาบันในสหรัฐอเมริกา จีน อิตาลี เนเธอร์แลนด์ สวีเดน และเบลเยี่ยม เป็นต้น

การจัดอันดับของ The Times Higher Education Supplement

The Times Higher Education Supplement ได้จัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกเป็นปีที่สอง นับจากปี 2004 โดยมีเป้าหมายเหมือนเดิม คือเพื่อจับตามองมหาวิทยาลัยที่ติดอันดับโลกด้วยวิธีการที่เป็นระบบและคงที่ในบริบทของโลกาภิวัตน์ของการอุดมศึกษา แต่วิธีการที่ใช้ในปี 2004 คาดว่าจะมีความเข้ม/แกร่งและน่าเชื่อถือมากกว่าปีแรก (Ince, 2005) เกณฑ์ที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกได้แก่ คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิชาการและนายจ้างต่างชาติ (Peer Review Score) คะแนนอาจารย์ต่างชาติ (International Faculty Score) คะแนนนักศึกษาต่างชาติ (International Student Score) คะแนนอัตราส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา (Faculty/Student Score) คะแนนอัตราส่วนการอ้างอิงต่ออาจารย์ (Citation/Faculty Score)

ตัวบ่งชี้ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ The Times Higher Education Supplement ได้เก็บข้อมูลจากความคิดเห็นของนายจ้างทั่วโลก คุณภาพของสถาบันใช้วิธีการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการ (peer review) กลุ่มตัวอย่างมีประมาณ 2,375 คน ซึ่งเป็นนักวิชาการที่มีงานวิจัยต่อเนื่อง คนกลุ่มนี้ได้รับการคัดเลือกจาก QS (Quacquarelli Symonds) ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของ The Times Higher Education Supplement และผู้

เชี่ยวชาญในการจัดอันดับหลักสูตร MBA ในระดับสากล มาจาก 3 ภูมิภาคเศรษฐกิจของโลก คือ เอเชีย ยุโรป และสหรัฐอเมริกาตอนเหนือ และมีเพียงเล็กน้อยที่มาจากแถบแอฟริกาและลาตินอเมริกา โดยมีการกระจายตามสาขาวิชาต่าง ๆ ใกล้เคียงกัน คือ วิทยาศาสตร์ แพทยศาสตร์ชีวภาพ สังคมศาสตร์ และศิลปะ นักวิชาการเหล่านี้จะระบุชื่อมหาวิทยาลัยระดับโลกในสาขาวิชาต่าง ๆ และตามภูมิภาคที่ตนเองเชี่ยวชาญ ข้อมูลในปี 2005 จะนำมารวมกับข้อมูลที่เก็บได้ในปี 2004 โดยใช้คำถามเดียวกัน แต่จะไม่มีการนับซ้ำ ด้วยความเชื่อว่าการเก็บข้อมูลโดยเฉลี่ยสองปีจะทำให้มีความน่าเชื่อถือทางสถิติมากขึ้น น้ำหนักของคะแนนจากการสำรวจนี้มีค่าเท่ากับ 40% ซึ่งน้อยกว่าปี 2004 จำนวน 10% โดยนำไปให้กับตัวบ่งชี้ความคิดเห็นของนายจ้างต่างชาติของผู้สำเร็จการศึกษา คะแนนของสถาบันจะได้รับการเปรียบเทียบให้เป็นมาตรฐานโดยมหาวิทยาลัยที่มีอันดับสูงสุดได้ 100 คะแนน

ตัวบ่งชี้การอ้างอิงของบทความวิชาการของอาจารย์แต่ละคน ตัวบ่งชี้นี้มีน้ำหนักคะแนน 20% จัดเก็บข้อมูลจากฐานข้อมูลของ Thomson Scientific ข้อมูลนี้มีการจัดเก็บในช่วง 1995-2005 ถ้ามีบทความน้อยกว่า 5,000 บทความ สถาบันนั้นจะถูกคัดออก ตัวบ่งชี้นี้แสดงถึงมหาวิทยาลัยที่เด่นด้านวิจัย แต่จะไม่เป็นธรรมสำหรับสถาบันในทวีปเอเชียซึ่งมีจำนวนบทความเผยแพร่ในวารสารที่มีผลกระทบสูง (high-impact journals) ไม่มาก

ตัวบ่งชี้ด้านการสอน ตัวบ่งชี้นี้ใช้อัตราส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา โดยมีน้ำหนักคะแนน 20% ความถูกต้องของข้อมูลในตัวบ่งชี้นี้ขึ้นอยู่กับความถูกต้องของจำนวนอาจารย์ ในกรณีที่มีข้อมูลผิดพลาด เช่น มีจำนวนอาจารย์มากเกินไป จะส่งผลต่ออัตราส่วนของอาจารย์ต่อนักศึกษา ซึ่งมีค่าสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลนี้จะไปลดค่าอัตราส่วนของจำนวนการอ้างอิงต่ออาจารย์

ตัวบ่งชี้ด้านความเป็นนานาชาติ เนื่องจากมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกเป็นมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับโลกของการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นภาคที่สำคัญของเศรษฐกิจโลก ความเป็นนานาชาติจึงเป็นสิ่งสำคัญ ตัวบ่งชี้ในกลุ่มนี้แยกออกเป็น 2 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ ร้อยละของอาจารย์ต่างชาติ และ ร้อยละของนักศึกษาต่างชาติ ทั้งสองตัวบ่งชี้มีน้ำหนักความสำคัญเท่ากัน คือ แต่ละตัวบ่งชี้มีน้ำหนัก 5% รวมแล้วมีน้ำหนักเท่ากับ 10%

The Times Higher Education Supplement ได้ออกตัวว่าการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกที่ทำกันในช่วงปี 2004-2005 มาเน้นมหาวิทยาลัยทั่วไปที่มีขนาดใหญ่ จึงไม่รวมมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้สอนระดับปริญญาตรี ทำให้มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงหลายแห่งไม่รวมอยู่ในการจัดอันดับทั้งสองครั้ง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยทางการแพทย์และธุรกิจ แต่การจัดอันดับได้รวมมหาวิทยาลัยหลายแห่งที่มีการลอนวิชากว้าง ๆ แม้ว่าจะเปิดสอนสาขาวิชาต่าง ๆ ไม่ครบถ้วนก็ตาม

การเปรียบเทียบตัวบ่งชี้ของสถาบันที่จัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกของ Shanghai Jiao Tong University และ The Times Higher Education Supplement

ผลการเปรียบเทียบตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกของสถาบัน/องค์กร 2 แห่ง แสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่ใช้มีลักษณะแตกต่างกัน ที่เหมือนกันมีเพียงตัวบ่งชี้เดียวคือจำนวนบทความที่มีการอ้างอิงต่ออาจารย์ (แต่มีนิยามและวิธีการเก็บข้อมูลต่างกัน) แม้ผู้เขียนจะพยายามจัดกลุ่มของตัวบ่งชี้ให้อยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน แต่ทั้งสองสถาบันมีแนวคิดการจัดอันดับค่อนข้างแตกต่างกัน

Shanghai Jiao Tong University ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านการวิจัยสูงมาก ไม่ว่าจะเรียกเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดอันดับเป็นชื่อใดก็ตาม การกำหนดมาตรฐานของมหาวิทยาลัยโดยพิจารณาจากคุณภาพของศิษย์เก่า คุณภาพของอาจารย์ และผลผลิตด้านการวิจัย ต่างสะท้อนถึงมาตรฐานของมหาวิทยาลัยที่มีความเข้มด้านการวิจัยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการกำหนดข้อมูลหลักฐานจากรางวัลโนเบลและเหรียญรางวัลในสาขาต่าง ๆ ซึ่งน้อยคนจะได้รับ และการให้ความสำคัญกับงานวิจัยที่มีการอ้างอิงและส่งผลกระทบสูง สำหรับตัวบ่งชี้ตัวสุดท้าย แม้จะพยายามนำขนาดของมหาวิทยาลัยมาทำการถ่วงน้ำหนักแล้วก็ตาม แต่ยังใช้คะแนนรวมจากตัวบ่งชี้ทั้งหมดที่ใช้มาแล้วมาใช้ซ้ำเพื่อแสดงผลงานทางวิชาการโดยรวม ยิ่งทำให้มหาวิทยาลัยที่ไม่เน้นวิจัยมีโอกาสยากมากที่จะติดอันดับ

สำหรับตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับของ The Times Higher

Education Supplement จะให้น้ำหนักกับคุณภาพของการสอน ผลงานวิจัย คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาในการออกไปปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของนายจ้าง ค่อนข้างคล้ายคลึงกับตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับ (ranking) ก่อนหน้านี้แต่ส่วนที่เพิ่มเข้ามา คือ ตัวบ่งชี้ที่สะท้อนความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัย ซึ่งถือว่าเป็นมิติใหม่ของตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบตัวบ่งชี้ของสถาบันที่จัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก

	Shanghai Jiao Tong University		The Times Higher Education Supplement	
	ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก	ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก
คุณภาพของผลผลิต	ศิษย์เก่าที่ได้รางวัลโนเบลและเหรียญรางวัลในสาขาวิชาต่าง ๆ	10%	ความคิดเห็นของนายจ้างต่างชาติ	10%
คุณภาพอาจารย์	อาจารย์ในสถาบันที่ได้รับรางวัลโนเบลและเหรียญรางวัลในสาขาวิชาต่าง ๆ	20%	อัตราส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา	20%
	นักวิจัยที่ได้รับการอ้างอิงใน 21 กลุ่มสาขา	20%		
ผลงานด้านการวิจัย	บทความตีพิมพ์ใน Nature and Science	20%	การอ้างอิงต่ออาจารย์	20%
	บทความใน Science Citation Index-expanded and Social Science Citation Index	20%		
ผลงานวิชาการโดยรวม	ผลงานวิชาการเทียบตามขนาดของสถาบัน	10%	ความคิดเห็นของนักวิชาการ (การสำรวจ)	40%
ความเป็นนานาชาติ			ร้อยละของอาจารย์ต่างชาติ	5%
			ร้อยละของนักศึกษาต่างชาติ	5%
	รวม	100%	รวม	100%

หมายเหตุ ผู้เขียนเป็นจัดหมวดหมู่ของตัวบ่งชี้เอง

เอกสารอ้างอิง

ก้องกิดิ พูลวัลดิ์. (2548). Classification. เอกสารอัดสำเนาจาก power point. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. นำเสนอในที่ประชุมคณะอนุกรรมการทำงานการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา. วันที่ 16 พฤษภาคม 2548.

จรัส สุวรรณเวลา. (2548). *การเป็นมหาวิทยาลัยระดับนานาชาติ.* เอกสารอัดสำเนาแจกในที่ประชุมเพื่อการอภิปรายในประเด็น "World Class University."

นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวาณิช. (2541). *การวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของ ประเทศในเอเชีย.* กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซเว่น พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

สุวิมล ว่องวาณิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย ปี 2540-2542.* กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดีจำกัด.

Altbach, P. (2003). The cost and benefits of world-class universities. *International Higher Education.* (Fall). Retrieved 14/04/2005, from http:// www.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/newsletter/News39/text013.htm

Chuvej Chansa-ngavej (2540). *Performance Indicators for Universities A Critical Evaluation.* ในหนังสือรวมบทความการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ดัชนีวัดผลสำเร็จของมหาวิทยาลัย จัดโดยสมาคมศูนย์วิชาการไทย-ออสเตรเลีย วันที่ 12 มิถุนายน 2540

Fong, P.E. & Lim, L. (2003). Evoving great universities in small and developing countries. *International HigherEducation.* (Fall). Retrieved 14/04/2005, from http://www.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/newsletter/News39/text013.htm

Knight, J. (2003). Updating the definition of internationalization. *International Higher Education.* (Fall). Retrieved 14/04/2005, from http://ww.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/newsletter/ihe_pdf/ihe33.pdf

Ince, M. (2005). Fine-tuning puts picture in much sharper focus. *The Times Higher Education Supplement.* 28 October 2005.

McCormick, A. (2000). *What's ahead for the Carnegie classifications?* Retrieved 15/3/2005, from http://www.aahebulletin.org/public/archive/jan00f1.asp?pf=1.

McCormick, A. (2004). *The 2005 revision of the Carnegie classification system.* Retrieved 14/04/2005, from http:// www.carnegiefoundation.org/Classification/future.htm

Mohrman, K. (2005). World-class universities and Chinese higher education reform. *International Higher Edcuation.* (Spring). Retrieved 14/04/2005. from http://www.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/newsletter/News39/text013.htm

Shanghai Jiao Tong University, Institute of Higher Education. (2003). *Academic ranking of world universities-2003.* Retrieved 14/04/2005, from http://ed.sjtu.edu.cn/ranking.htm

Shanghai Jiao Tong University, Institute of Higher Education. (2004). *Academic ranking of world universities-2004.* Retrieved 14/04/2005, from http:// ed.sjtu.edu.cn/ranking.htm

Shanghai Jiao Tong University, Institute of Higher Education. (2005). *Academic ranking of world universities-2005.* Retrieved 12/05/2005, from http:// ed.sjtu.edu.cn/ranking.htm

Wang, Y. (2001). Building the world-class university in a developing country: Universal, uniqueness, and cooperation. *Asia Pacific Education Revie,* 2(2): 3-9. Retrieved 14/04/2005, from http://www.compe.cn/cn/faculty/wyj.htm

University of Leeds. (2005) Retrieved 14/04/2005. from http://www.leeds.ac.uk/portalproject/Documentation/UniStrategyMapPortalCMS.doc.